

همیشه‌ای فرهنگ شهر

عکس: بهمنشهری/آرشیو رشتی

هرکجا می‌گذرم، جلوه مستانه اوست

گزارشی از حال و هوای شهرهای مختلف ایران در آستانه ماه محرم

گزارش: **الناز عیاسیان**
روزنامه‌نگار

محرم آمدنش با ماه‌های دیگر فرق می‌کند؛ صدای پاهایش باشکوه است،

محرم ماهی است که همه‌ساله، نه ورق‌های تقویم که پرچم‌های پرافراشته در شهر، خیرش را می‌آوردند و ما چه خوش اقبالیم که سعادت تجربه یک محرم دیگر را پیدا کرده‌ایم. حالا که کوچه پس‌کوچه‌های شهر بوی حسینی گرفته، مرور آداب و رویداد ماه محرم و بازخوانی آیین شهرهای مختلف خالی از لطف نیست.

مردم به استقبالش می‌روند، بی‌خود نیست که علی‌زمانیان، شاعر معاصر می‌گوید: «اصلاً حسین جنس غمش فرق می‌کند/ این خانواده، محتشمش فرق می‌کند.» هر جای ایران، به هر شهر، روستا و خانه‌ای که بروی، با هر زبان، گویش و اعتقادی، می‌توانی محرم را ببینی؛ آیینی که با زندگی ما ایرانی‌ها گره خورده و هر سال آن را بیشتر گرامی می‌داریم.

دوخت پارچه برای علم‌های محرم

حسینیه می‌آورند.

مردم بسیاری از شهرها و روستاها در روز علم‌بندان، نذر می‌کنند مقداری پارچه یا دستمال ابریشمی یا ترمه و روسری به مسئول علم بدهند تا به چوب علم ببندد. روزی که علم برچیده می‌شود آن پارچه یا دستمال را به صاحبش برمی‌گردانند و آن شخص پارچه را نگهداری می‌کند تا محرم بعد که دوباره پارچه را برای بستن علم، تحویل هیئت بدهد. بسیاری معتقدند پارچه‌ای که به علم حسینیه می‌آورند.

چاووش خوانی برای اعلام آغاز محرم

از آغاز ماه محرم، کودکان در کوچه‌ها راه می‌افتند حرکت می‌کنند و چاووشی می‌خوانند.

در بیشتر شهرهای کشور، نخستین بیک‌هایی که خیر نزدیک شدن محرم را به گوش مردم می‌رسانند، کودکان ۸، ۷ ساله هستند، از جمله در شهرهای حاشیه کویر مانند میبد، ده‌شیر و هفتادور یزد، نائین اصفهان و استهبان فارس، قم و بسیاری از مناطق دیگر. در این شهرها، یک هفته قبل از آغاز ماه محرم، کودکان در کوچه‌ها راه می‌افتند حرکت می‌کنند و چاووشی می‌خوانند.

شروع محرم با غبارروبی مساجد و تکایا

درست می‌کنند و به دیوارها و کف مسجد می‌مالند.

بعضی از مردم در مراسم نظافت و غبارروبی مسجد، حسینیه و تکیه محل خود شرکت می‌کنند. این مراسم از چند روز قبل از محرم شروع می‌شود و به جز زنان و دختران، جوانان هم با شور و شوق در آماده‌سازی و سپه‌پوش کردن این مکان‌ها شرکت می‌کنند و حاجت می‌طلبند. برای نمونه در روستاهای شوقان جاجرود، فریق خمین و شهرستان قروه کردستان در آستانه ماه

تشت‌گذاری، نمادی از تشنگی

علی‌اصغر (ع) و حضرت رقیه (س) خوانده می‌شود.

یکی از کهن‌ترین آیین‌های عزاداری محرم در کشور آیین تشت‌گذاری یا تشت‌گردانی مردم اردبیل است. آنطور که می‌گویند نخستین تشت‌گذاری شهر پس از نماز مغرب روز بیست‌وهفتم ذی‌الحجه در مسجد جامع شهر اجرا می‌شود. زنان محله چند روز قبل از ۲۷ ذی‌الحجه اقدام به نظافت مسجد جامع می‌کنند و سپس تشت‌ها را در گوشه‌های مسجد قرار می‌دهند.

آماده‌سازی نخل عزاداری در شهرهای کویری

بیش از ۷۰۰ سال قدمت دارد.

طبق یک سنت دیرینه آیین نخل‌بندی در آخرین جمعه قبل از ماه محرم در شهرهای مختلف از جمله یزد برگزار می‌شود. در این آیین معنوی براساس یک سنت ارزشمند، مردم با حضور در حسینیه یا چاووشی‌خوانی و ذکر مصایب اهل بیت (ع) آیین و پارچه‌های مخصوص را به نخل می‌بندند. نخل وسیله‌ای چوبی است که ۲ طرف آن به صورت مشبک، از چوب ساخته

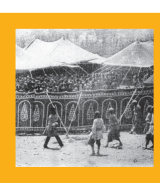
کاشت سپیدار به یاد امام حسین

درخت موردنظر را بریده به حسینیه می‌برند.

در جالشر لرستان، پس از برافراشتن علم حسینیه، علم را در کوچه‌های جالشر به حرکت درمی‌آورند و آن راه در خانه‌هایی که تازه عروس و داماد دارند، می‌رسانند تا در آنجا نوحه‌سرایی کنند. آنها اعتقاد دارند که این زوج جوان به دلیل احترام به علم حسینیه، تا آخر عمر سعادت‌مند کنار هم زندگی خواهند کرد. در روستای خمیس اردبیل که شغل بیشتر اهالی آن

محرم در تاریخ

اولین عزاداری محرم در سرزمین‌های اسلامی

در ایران نخستین باری که عزاداری برای امام سوم شیعیان مرسوم شد در سالگشت حادثه عاشورا زمان حکومت آل‌بویه بود. آل‌بویه از خاندان‌های اصیل ایرانی و شیعی‌مذهب ساکن منطقه دیلمان ایران بودند که جد آنها ابوشجاع بویه پسر فنا خسرو دیلمی است و نَسَب آنها به پیرام گور ساسانی می‌رسد.

برپایی علنی آیین‌های سوگواری شهیدان کربلا

آغاز برپایی علنی آیین‌های سوگواری برای شهیدان کربلا در سرزمین ایران با به قدرت رسیدن آل‌بویه محقق شد. تا پیش از آن عصر شیعه قدرت سیاسی را در دست نداشت. در این دوره تاریخی معزالدوله دیلمی که پایه‌گذار آل‌بویه عراق، خوزستان و کرمان بود، دستور داد در روز عاشورا همه بازارها تعطیل شود و مردم بیرون از منازل عزاداری کنند.

اولین دسته‌های عزاداری در محله‌ها و معابر

اولین دسته‌های عزاداری که به طور رسمی و علنی در محله‌ها و معابر با مرتبه‌خوانی و مقتل‌خوانی برای شهیدان مظلوم کربلا سوگواری کردند در دوره حکومت آل‌بویه به راه افتاد. این تسنوع عزاداری تا پایان حکومت آل‌بویه مرسوم و رایج بود، اما با برآمدن سلجوقیان برپایی آیین‌های عزاداری برای شهیدان کربلا تقریباً ضعیف شد.

رونق مجدد آیین‌های عاشورایی در دوره صفویه

با سختگیری سلجوقیان، عزاداری در سال‌ها حادثه عاشورا از حالت رسمی و عمومی به خانه‌ها و قلوب شیعیان عقب‌نشینی کرد، اما وقتی شاه اسماعیل در ایران به حکومت رسید و دولت صفویه را تأسیس کرد برای نخستین بار در تبریز مذهب شیعه را مذهب رسمی دولت اعلام کرد و عزاداری برای شهیدان کربلا از همان تاریخ و دوباره به‌عنوان یک رسم رونق خاصی گرفت.

عکس نوشت

صدای پای محرم

آمدن محرم نشانه‌های خاص خود را دارد. اگر برای تغییر فصل‌ها، طبیعت دست به کار می‌شود تا زمین و زمان را نشانه‌گذاری کند و خبر از تغییر فصل‌ها بدهد، برای آمدن محرم، مردم در هر شهر و دیاری به‌طور خودجوش دست به کار می‌شوند. سسازمان زیبا سازی شهر تهران هم به مناسبت ایام سوگواری اباعبدالله الحسین (ع) با دعوت از هنرمندان در حوزه‌های نقاشی، نقاشی خط، طرح‌های خلاقانه، ارائه ایده و... برای محرم برنامه‌های ویژه دارد.

